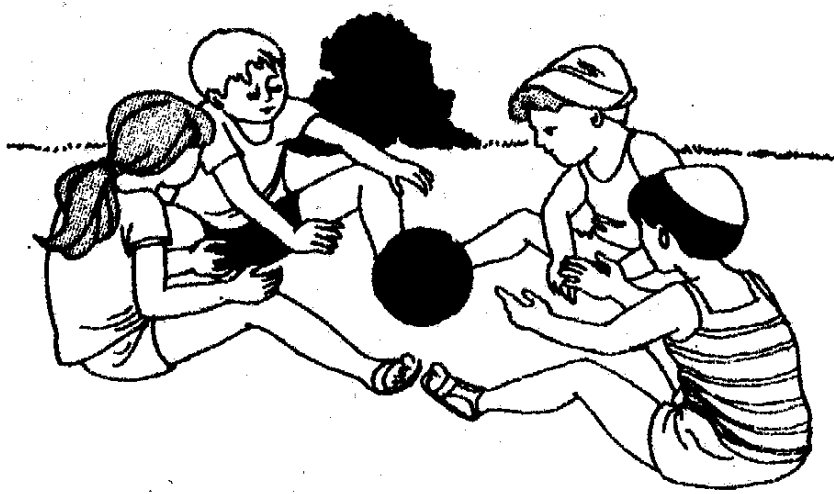

המרכז
הפדגוגי
לחדרה ולשומרון

יוסף ושושנה בן-ברית
חבת ציון 38885
טל: 06-365365

משחקים ומשחקיה

- א. לשפחה ולבית
- ב. לאוסד החינוכי
- אושגי יסוד -

משחקים בחינוך - מאת יוסף בן-ברית.

א. משחקים להורים ולילדיהם

מושגי יסוד למחנכים

1. א. יצר הפעילות והיצירה טמון בסבע האדם מלידתו.
ב. כמספר הפעילויות, כן מספר ההתנסויות.
ג. כמספר התנסויותיו וכרמת התנסויותיו של האדם, גדלה יכולתו ורמת ביצועיו.
... ואין חכם כבעל הנסיון ... כל שמעשיו מרובין מחכמתו, חכמתו מחקיימת
פ' אבות - ג-יב'

2. מהם משחקים?

- א. פעילויות ועיסוקים לשם הנאה וסיפוק ומחוך בחירה עצמית.
ב. הפעילויות יכולות להיות בתחומי התנועה, הרגש והשכל, ההנאות והסיפוקים
הן הנאות גופניות של פעילות, רגשיות ושכליות.
ג. הפעילויות המשחקיות יכולות להיות אישיות-אינדיבידואליות
(הילד משחק עם עצמו או עם חפצים)
או חברתיות (הילד משחק עם אחרים).

3. ממה נהנים במשחקים?

- מן הגלוי העצמי, מן ההתמודדות עם משהו (האתגר) או עם מישהו.
מן ההצלחה והשליטה; מן ההתקדמות לשלבים נוספים; מן ההפתעה והבלתי
צפוי; מן המחה והציפיה לקראת שינוי ותוצאה; מהפעלת הדמיון; מחקוי
אנשים והזדהות אתם; מחקוי מצבי חיים והזדהות אתם; מהסגת בטחון עצמי;
מן האפשרות לבחור עדיפויות תוך שיקול דעת עצמאי; מן הפעילות עצמה
וממערבות רבדי האישיות בפעילות: החויתי - רגשי, המוטורי - גופני
והשכלי.

4. מה המטען הנרכש במשחקים?

- א. מיומנויות מוטוריות: קואורדינציה, שליטה מוטורית. ב. חינוקים רגשיים:
השתחררות מתרדות ובעיות, בטחון עצמי, הזדהות.
א. מיומנויות שכליות: מיון, התאמה, השלמה, השואה, הסקה, החלטה, הפשטה,
יצירתיות אינטלקטואלית.
פיתוח יכולת הריכוז והמיקוד, הסבלנות, ההתמדה, היוזמה, התכנון,
הגלוי וההמצאה; ההבעה, התקשורת החברתית, שיחוף הפעולה, התחרות ההוגנת.

5. מהם משחקים מפתחים?

כל הפעילויות המשחקיות האישיות והחברתיות, המוטוריות הריגושיות והשכליות,
אשר ילדים בוחרים בהם למען ההנאה והסיפוק בשעות הפנאי כאשר אין בצידם
חובות פורמליות.

משחקים חברתיים

הם כאלה, בו יחידים משתפים פעולה בפעילות קבוצתית מהנה, אלה יכולים
להיות משחקי תנועה וספורט סביב לבית, בחצר וכ'.
- משחקי שעשוע ובידור במסיבות.
- משחקי חשיבה ותכנון בחוגים משפחתיים.

הם מהאימים לכל הגילאים ברמהם הם, ומעשירים את חינו של היחיד בתוך
החברה מחוץ למסגרת החובה של היחיד, כגון לאחר שעות העבודה, בחופשה
ובנופש, בגמלאות ובבית האבות, וכמובן לבני ילדים לאחר שעות הלימוד.

משחקים חינוכיים

הם כאלה בהם הפעילות היא על פי כללים שמתקבלים ע"י המשתתפים. חלק ניכר מן המשחקים האישיים (האינדיבידואליים) הם גם חינוכיים כאשר הם מרגילים את הפעיל בהם להתאים את עצמו לאפשרויות הגלומות בהם ולמגבלות הקיימות בהם. לדוגמה: קוביות לא נתנות לגלגול, אף אפשר לבנות מהן מגדל. כדורים נתן לגלגל, אך אי-אפשר לבנות בהם מגדל.

כל המשחקים החברתיים הם חינוכיים, יהיו הם משחקים מוטוריים או שכליים או חויתיים; יהיו הם משחקים ביחד או תחרותיים, כי המשתתף צריך להתאים את עצמו לכללים ולחוקים, לשיפוט ולתוצאה.

מהן התוצאות החינוכיות של משחקים על האישיות?

.6

העיסוק במשחקים רב-גווניים מפתח את הפרט בתוך קבוצות תוך כדי רצון עצמי לפעול ביחיד ובקבוצה תוך כדי הכרת העובדות הפיסיקליות והפיסיות של חמרים וחפצים; תוך כדי הכרת תכנים מוחשיים ומופשטים ותוך כדי התאמת ה"אני" לבחור במסגרות חברתיות, בנוהגים חברתיים, בכללים ובחוקים ולקבל את השיפוט ואת התוצאות.

כל זאת תוך כדי פעילות אקטיבית בתוך המסגרת החברתית על פי הנוהגים החברתיים ועל פי הכללים והחוקים.

כך מתעצבת אישיות פעילה, חברתית, יוצרת, מאוזנת המכשירה את עצמה למצבי חיים בעתיד. היא רוכשת בטחון עצמי תוך כדי התמודדות עם חמרים, חפצים, תכנים ומצבים חברתיים על פי נורמות רצויות.

המשחקה הלימודית - מבוא

1

משחקים דידקטיים, משחקים לימודיים, משחקי הדמיה ודרמה גם הם משחקים מפתחים. אך בהיותם יזומים ומופעלים ע"י גננות, מורים/מורות וכן ע"י מדריכי נוער במסגרת המוסד החינוכי הפורמלי או הלא פורמלי, שונים הם במהותם הפנימית ממשחקים הנבחרים ע"י הילדים עצמם, בשעות הפנאי.

עוד שונים משחקים דידקטיים בכך שיש לפעילות בהם כוונות השגיות ומטרות. אלה, הכוונות והמטרות, מוצבות לילדים ע"י המחנכים. מכאן שפעילות משחקית במסגרת פורמלית מנוגדת במהותה לפעילות משחקית טבעית.

במקום שהפעילות המשחקית תהיה המטרה, כפי שזה קיים במשחקי שעות הפנאי, הופכת הפעילות הזו לאמצעי בלבד, להשגת מטרות פורמליות או חברתיות, מוצבות לילדים ע"י גורמים מחוצה להם.

הלמידה הפעילה הפורמלית מכוונת את הלומדים לתכנים מוגדרים, במקום ממוסד קבוע, בזמנים קבועים ומוגדרים.

מחנך נבון ומבין יכול ליצור אורה סביבתית חיובית גם אם הוא הציב את מטרות הפעילות. כך זה קיים גם במצבי הוראה, ועל אחת כמה וכמה במצבי למידה פעילה כאשר משחקים הם האמצעים.

בגן הילדים ובמועדון הנוער נורמה זו מקובלת מאז ומתמיד. בבתי הספר צריך לחול עוד השינוי המיוחל, עליו מדובר ונכתב רבות.

להלן הגדרות לסוגי המשחק המחאימים למצבי חינוך ולימוד במוסדות חינוך על גווניהם: גן הילדים, בית הספר, חברת הילדים ומועדוני הנוער.

משחקים דידקטיים

.1

הם אמצעי לימודי מפתחים, בשלבים מכוונים ומבוקרים, מיומנויות של תפיסה וחשיבה כגון:

- מיון וסיווג;
- התאמה והשלמה;
- הבנת סמלים וקליטת מידע;
- מניה וספירה;
- מוסגי חשבון ולשוך;
- זכירה;

ומסירת מסרים באופן מופשט (הקשורה) משחקים דידקטיים מן הדין שיופעלו ע"י בעלי הכשרה מתאימה, גננות ומורות.

משחקים לימודיים

2.

הם אמצעי לימוד בחחומי ידע מוגדרים. מכוונם להנעים את הלמידה. מעצם טבעם הם גורמים ללמידה פעילה ולמעורבות מירבית.

משחקים לימודיים מן הדין שיופעלו ע"י מחנכים ומורים לפי מקצועותיהם כחלק מאמצעי הלימוד ואף בהקדמה בגלל המעורבות המירבית האישית שחשב באמצעותם.

כארץ מיוצרים משחקי לימוד בחחומי החשבון וחלשון בעיקר. קיימים משחקי לימוד גם בחחומי ידע אחרים כגון: מולדת, גיאוגרפיה, יחדות ותנ"ך, טבע ועוד.

מרכבו המשאבים של בח"ס יאורגנו משחקי הלמידה במקביל ליתר אמצעי החוראה והלמידה על פי מקצועות, נושאים ורמות.

הם ימצאו את מקומם בין הדגמים, המונחים, השקומיות, הפרטונים, האוטומים, המסדרים הקוליים והמרטטים ויופעלו בקבוצות לימוד על פי תכנית הלימודים ובחתישב בתכונתם הפעלתית.

במצבת הדגונגית שהיא חלק ממרכז המשאבים, יוצרן משחקים על פי החתבקש על ידי המחנכים ומלמידתם כאחד.

כלי המשחק, כגון קלפים, דומינו, לוחות אסטרטגיים עם מסלולים ועוד ימלאו בחוכן על פי מקצועות הלמידה, נושאי הלמידה ורמות הלמידה. ישמשו הן בחמרים מצויים, בטכניקות יצירה ומלאכה רצויים, והן בשיטות משחק מגוונות לפעילות כגון חידה וחידון, חכנון אסטרטגי והפעלת החשיבה המסוציאטיבית ועוד.

כמובן שאין לתאר יצירת משחקים לימודיים ואף הפעלת משחקים קנויים ללא חכרת הממשיה על ידי המחנכים.

לימוד הכנתם והנדת הקיימים המטח בקורסים, בישיבות צוות בית"ס, ובקבוצות חכנון ועבודה בין-צוותיים.

פעילות זו תהן גוון מלבב לעבודה החינוך ומאפשר יצירתיות וחנאה הן למורים והן לחלמידתם.

יבואו לידי ביטוי טפצאות, גיטויים, חכנונים ויצירה והחוצר יהיה "משחק לימודי", אשר כהפעלתו, מן החנאה ממנו.

גישה זו חואמת את גישות החינוך המודרני, אשר עקרון היא הפעלת חלוקרים. יהיה שם הגישות פעלתנות, למידה פעילה, למידה יחידנית או למידה בקבוצות קטנות. היא גישה זו, הנה בעצם החגשמות הרעיון המקיף שבנוטא במונה "מכנולוגיה חינוכית" והיא מקיפה דרכים ושיטות, אמצעים וחמרים, פעילויות וחוכניות, כאשר במרכזן "הלומד הפעיל".

מאמרה של גב' מרים טל "משחקים אינטגרטיביים בלמידה" מוביל לאותו כוון.

- עד כה ידועים מודלים שונים להפעלת משחקים בבית הספר:

א. חדר הקלט לילדים נפלטים וכו משחקים שונים וכן חמרי יצירה.

ב. חדר המשחקים לפעילות משחקית "המשיכה" או "מכוננת" כאשר "שעות משחק" משולבות בתכנית הלימודים השבועית.

דגם א' מופעל ע"י מורה שיפולית ודגם ב' ע"י מורה שעברה קורס למשחקיה.

גדאה לי כי דגם המשחקים המסולבים בין יחד אמצעי הלמידה, בחוך מרכבו המשאבים של בית"ס, ומיוצרים בחלקט במצבת הדגונגית או בסדנת למורה הוא הדגם היחיד אשר חופך את המשחק הלימודי לחלק ממשי מן החינוך והלמידה.

המיכה המשחק לחלק ממשי מן הלמידה במוסד החינוכי ישלים את התכנית המוצעת על ידי הממרי "המשחקיה לחורים".

מכאן חשיבות המשחק הדרמטי המאורגן והמכוון בגיל הלמידה וההתבגרות, בביה"ס, במועדון הנוער ובחינוך המשלים.

חוגי העשרה והתמחות

5.

בחינוך הלא פורמלי והמשלים יעסקו בכל סוגי הפעילות המשחקית (אשר יבחרו מתוך בחירה חפשית, למען ההנאה, ולא למטרה הישגית פורמלית). במידה מסוימת המשפחה והבית יספקו צרכי פעילות אלה ובמידה מסוימת ישלים החוג המאורגן בחינוך המשלים את הצרכים האלה.

אלה כוללים:

- משחקים חברתיים ותרבותיים, שכליים וספורטיביים רב גווניים;
- אומנויות פלסטיות ומלאכות;
- אומנויות של מוסיקה ומחול;
- אומנויות של דרמה ותיאטרון;
- אספנות מסוגים שונים (בולים, פרפרים, צדפים ועוד)
- פעילות קדם מדעית ומחקרים בתחומים שונים (מיקרוסקופיה ועד לחקר הכוכבים והחלל);
- מועדון הספר הטוב, כולל כתיבה;
- מועדון הסרט הטוב, כולל הפקה;
- מועדון הכרת הסביבה והארץ באמצעות טיולים ועוד.

סוף דבר:

היקף רחב ככל האפשר של פעילויות משחקיות בבית ובמשפחה, בגן ובביה"ס, בחוג ובמועדון הנוער; בזמן הפנוי ובזמן הלימודים יתנו סיפוק והנאה, תוחלת ותועלת ויעצבו נוער פעיל ובריא, מאוזן ויוצר ומכאן מאושר.

סוגי המשחקיה

1. משחקיה להורים תדריך את המשתתפים במשחקים בזמן הפנוי, כאשר ההיבט הוא "ההתפתחות הטבעית של הילדים וצרכיהם בתחום המוטורי, הריגושי והשכלי".
2. משחקיה לימודית תדריך גננות ומורים במשחקים דידקטיים ולימודיים כאמצעי לימוד בשעורים הפורמליים, למטרות הפורמליות.
3. משחקיה אשר מתפקידה לפעול עבור ילדים אחרי סעות הלמידה, (מועדוניות) תפעל כדגם המשחקיה להורים, דהיינו, תחן הזדמנות לילדים לשחק "כאונת נפשם", לפי צרכיהם האישיים והחברתיים, ומכאן שמבחר המשחקים יהיה חפשי מלחצים פורמליים של ידע, הספק והישג. כמובן, אם ילדים ירצו בכך, יוכלו לבחור במשחקי למידה, כמו גם באמצעי למידה אחרים כגון: סרטונים, סקופיות ומסדרים קוליים. המעבדה הפדגוגית בביה"ס ראוי שתהיה מאורגנת כך שתשמש את סלסת האפטריוות! דרושים לכך:
 - מקום פיסי מתאים.
 - הכשרת הפעילים.
 - אמצעים לפעילות כזו.

אקדמיה

